

Nr 64.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående tackande av kostnader, som stå i samband med den under neutralitetsvakten ökade förslitningen av flottans fartygsmateriel; given Stockholms slott den 9 januari 1919.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över sjöförsvarsärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen medgiva,

att för tackande av kostnader, som stå i samband med den under neutralitetsvakten ökade förslitningen av flottans fartygsmateriel, må tagas i anspråk det för framtida användning avsatta belopp 2,000,000 kronor, som ingår i det för bestridande av kostnader för tryggande av rikets neutralitet under år 1918 å tilläggsstat för samma år under femte huvudtiteln uppförda förslagsanslag, högst, 14,350,000 kronor.

GUSTAF.

Erik Palmstierna.

Utdrag av protokollet över sjöförsvarsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 9 januari 1919.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

Departementschefen, statsrådet friherre Palmstierna anförde härefter följande.

*Kungl. Maj:ts
beslut den 10
december 1918
angående mo-
biliseringens
upphörande.*

Sedan den genom nådigt brev den 3 augusti 1914 anbefallda mobiliseringen av flottan och kustsignalväsendet enligt beslut den 10 december 1918 med nämnda års utgång upphört, får jag härmed anmäla frågan om beredande av medel för utförandet av erforderliga översyns- och reparationsarbeten å den under neutralitetsvakten använda fartygs-materielen.

*Uttalande till
statsverkspro-
positionen till
1918 års lag-
tima riksdag.*

I detta ämne anförde jag i statsverkspropositionen till 1918 års lagtima riksdag följande.

Under den tid, då flottan vore mobiliserad för neutralitetsskyddet, bestredes de kostnader för materielens underhåll, som icke inginge i den årliga arbetsplanen, men som för vidmakthållande av krigsberedskapen eller eljest för mobiliseringsändamål bleve nödvändiga och icke genom inskränkning av andra i arbetsplanen ingående arbeten kunde utgå från

underhållsanslaget, av de till tryggnad av rikets neutralitet beviljade medel. Vid mobiliseringens upphörande måste synnerligen omfattande översyns- och reparationsarbeten utföras å en del av den fartygsmateriel, som kommit till användning vid neutralitetsskyddet. Det låte sig nämligen av naturliga skäl icke göra att under den fortgående neutralitetsvakten utföra alla erforderliga underhållsarbeten, varför en stor del måste anstå, till dess fartygen avrustats vid resp. varv. Då de kostnader, som bleve erforderliga för att snarast möjligt efter mobiliseringens slut sätta nämnda materiel i fullgott stånd, vore av enahanda natur som andra neutralitetsutgifter för sjöförsvaret, syntes dessa kostnader böra belasta det anslag, som kunde komma att beviljas för upprätthållande av neutraliteten.

Storleken av det anslagsbelopp, som för nu nämnda ändamål kunde erfordras för år 1919, bleve beroende dels av tidpunkten för mobiliseringens upphörande samt det tillstånd, vari fartygsmaterielen då befunno sig, och dels på de vid nämnda tidpunkt gällande material- och arbetsprisen. Att redan då tillnärmelsevis verkställa någon tillförlitlig beräkning i detta hänseende låte sig emellertid givetvis icke göra.

I syfte att erhålla vägledning för bedömandet av storleken av berörda anslagsbehov har jag genom ämbetsskrivelse den 21 oktober 1918 anmodat marinförvaltningen att verkställa undersökning och avgiva beräkning rörande de kostnader, som för utförandet av ifrågavarande arbeten bleve erforderliga, därest neutralitetsvakten skulle komma att helt och hållet upphöra med 1918 års utgång.

*Departements-
chefens äm-
betsskrivelse
den 21 okto-
ber 1918.*

Med anledning härav har marinförvaltningen i skrivelse den 2 december 1918 anfört följande.

Av ämbetsverkets skrivelse den 27 november 1918 angående stater och arbetsplan för flottan år 1919 framginge, att för underhåll av fartyg, båtar och flygmateriel under år 1919 äskats av

*Marinförvalt-
ningens
skrivelse
den 2 decem-
ber 1918.*

varvschefen vid flottans station i Karlskrona...	kronor	3,323,000 :—
» » » » » Stockholm ...	»	1,744,790 :—
eller tillsammans		kronor 5,067,790 :—

Från de begärda beloppen hade marinförvaltningen ansett följande avdrag kunna göras:

för flottans station i Karlskrona	kronor	281,000 :—
» » » i Stockholm	»	81,700 :—

tillsammans kronor 362,700 :—

Det återstående medelsbehovet för materielens underhåll och ställande i behörigt skick efter förslitningen under neutralitetsvakten utgjorde sålunda kronor 4,705,090: —

För ändamålet hade emellertid av marinförvaltningen föreslagits att tagas i anspråk av det ordinarie anslaget och förstärkningsanslaget för båda stationerna tillsammans » 2,165,000: —
vadan återstode kronor 2,540,090: —
som icke kunnat inrymmas inom anslagen.

För att flottans fartygsmateriel snarast möjligt efter mobiliseringens slut skulle kunna sättas i fullgott stånd, krävdes sålunda enligt marinförvaltningens mening i avrundat tal kronor 2,540,000: —

Departements-
chefen.

Enligt vad jag inhämtat är det av marinförvaltningen sålunda angivna beloppet, 2,540,000 kronor, beräknat på grundvalen av nuvarande pris. För utförandet av nu omförmälda arbeten kommer nämligen i förråden å flottans varv redan inneliggande materiel att användas, vadan eventuellt inträffande prisfall icke komma att inverka på kostnadsberäkningen.

Att med något större mått av noggrannhet bestämma det för ifrågavarande ändamål erforderliga beloppet låter sig knappast göra. Emellertid bör framhållas, att betydande underhålls- och istandsättningsarbeten nu förestå, vilka med hänsyn till fartygsmaterielens outhärdlighet under neutralitetsvakten måst uppskjutas.

Med hänsyn till sålunda föreliggande omständigheter har jag icke funnit anledning till erinran mot marinförvaltningens beräkning av de för berörda ändamål behövliga medel.

Då det gäller att bereda tackning för dessa kostnader, vill jag först erinra därom, att Kungl. Maj:t genom nådigt brev den 13 december 1918 i samband med fastställande av stater och arbetsplan för flottan år 1919 föreskrivit, att beträffande i nämnda arbetsplan ingående arbeten för underhåll av fartyg, båtar och flygmateriel skulle iakttas sådan begränsning, att av underhållsanslaget omkring 500,000 kronor bleve under året tillgängliga för täckande av utgifter för reparations- och andra arbeten, som väsentligen betingades av den under neutralitetsvakten ökade förslitningen av fartygsmateriel. Vissa underhållsarbeten, såsom å äldre fartyg, skulle härigenom komma att uppskjutas till ett följande år.

Därjämte har Kungl. Maj:t anbefallt marinförvaltningen att av de för flottans nybyggnad och underhåll för år 1919 anslagna medel till vederbörande underlydande myndigheters disposition icke ställa högre belopp för månad än som motsvarade en tolvtedel av den för respektive myndigheter för året avsedda delen av dessa medel, dock att i avvaktan å riksdagens beslut i anledning av det förslag om beredande av ytterligare medel för ifrågavarande ändamål, som torde komma att avlåtast till 1919 års riksdag, sådan avvikelse från sålunda meddelad föreskrift finge äga rum, som kunde erfordras för arbeten av trängande art eller till undvikande av ett avskedande i allt för stor omfattning av behövligen arbetsstyrka; och har Kungl. Maj:t tillika föreskrivit, att i övrigt dels sådan begränsning av arbetsstyrkan skulle äga rum, som, jämte eljest vidtagna dispositioner, erfordrades för att ifrågavarande anslagsmedel icke skulle överskridas, dels ock vid avskedande av arbetare, förutom hänsynstagande till behovet av att bibehålla dugande arbetskrafter, jämväl skulle tillses att försörjningspliktiga arbetare i främsta rummet bereddess fortsatt arbetsmöjlighet.

Det bör i detta sammanhang framhållas, att, enligt vad en av marinförvaltningen på anmodan avgiven uppgift utvisar, beloppen av de för en dag under innevarande månad till daglönare, timlönare och månadslönare vid flottans varv utbetalade avlöningar, som bokförts å räkenskapsstitlar under anslaget till flottans nybyggnad och underhåll, uppgått till:

för dag- och timlönare:

vid flottans varv i Karlskrona	kronor	4,396: 01	
» » » » Stockholm	»	<u>1,800: 35</u>	6,196: 36

för månadslönare:

vid flottans varv i Karlskrona	kronor	845: 55	
» » » » Stockholm	»	<u>737: 73</u>	1,583: 28

Därest dessa siffror vore konstanta, skulle de innebära, att under år 1919 skulle, i avrundade tal angivet, av underhållsanslaget åtgå till avlöning åt dag- och timlönare 1,860,000 kronor samt åt månadslönare 580,000 kronor eller sammanlagt 2,440,000 kronor.

Nu äro visserligen dessa siffror icke fullt vägledande för bedömande av underhållsanslagets belastning med kostnader för personalens avlöning. Å varven utföras nämligen också arbeten, för vilka kostnaderna

bestridas av andra medel än nyssnämnda anslag, och arbetsstyrkans fördelning å dessa olika slag av arbeten varierar givetvis och därmed också de olika anslagens belastning med avlöningskostnader. Likaledes äro ju kostnaderna för ackords- och övertidsarbete skiftande. Oaktat dessa omständigheter giva emellertid de ovan återgivna siffrorna otvetydigt vid handen, att de för år 1919 tillgängliga anslagsmedlen, utgörande det ordinarie reservationsanslaget till flottans nybyggnad och underhåll, 3,267,550 kronor — med undantag likväl av en till åtskilliga behov utom varven avsedd post och ett till marinförvaltningens disposition ställt belopp, sammanlagt omkring 300,000 kronor — samt det till förstärkning därav å extra stat för år 1919 beviljade förslagsanslaget, högst 965,300 kronor, eller sammanlagt (3,267,550 + 965,300 — 300,000) 3,932,850 kronor, icke utan ett avskedande av arbetare i avsevärd utsträckning förmå bära kostnaden för såväl arbetslöner som materiel för sedvanligt underhållsarbets bedrivande. Än mindre kunna dessa anslag bära, förutom nu nämnda utgifter, jämväl hela kostnaden för de översyns- och reparationsarbeten, som föranledas av den under neutralitetsvakten ökade förslitningen av fartygsmaterielen.

Med hänsyn till den ovan omförmälda, genom nådigt brev den 13 december 1918 vidtagna åtgärden att av underhållsanslaget för år 1919 reservera 500,000 kronor för det ändamål, varom här är fråga, begränsar sig det anslagsbehov, som det gäller att nu tillgodose, till i runt tal 2,000,000 kronor.

För detta ändamål synes mig, såsom jag redan förut denna dag vid föredragning av statsverkspropositionen*) anför, böra tagas i anspråk ett i det av nästlidet års lagtima riksdag för bestridande av kostnader för tryggande av rikets neutralitet under år 1918 å tilläggsstat för samma år uppförda förslagsanslag, högst 14,350,000 kronor ingående belopp 2,000,000 kronor, som, enligt riksdagens i överensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag fattade beslut, avsatts för att användas på sätt framdeles av Kungl. Maj:t och riksdagen bestämdes.

Kungl. Maj:ts i propositionen nr 2 om tilläggsstat till riksstaten för år 1918 framlagda förslag om avsättande av berörda belopp var föranlett av en av marinförvaltningen i skrivelse den 9 november 1917 gjord framställning om beviljande av ett anslag till byggande av 4 jagare såsom ersättning för under neutralitetsvakten försliten fartygsmateriel.

*) Femte huvudtiteln, sid. 95 och 109.

Med anledning av denna framställning erinrade jag i nämnda proposition, att 1917 års riksdag ansett ersättningen för under neutralitetsvakten försliten fartygsmateriel, såvitt den flytande materielen anginge, då böra begränsas till anskaffning av undervattensbåtmateriel för ett belopp av 4,200,000 kronor. Då emellertid — yttrade jag vidare — en utöver det normala ökad förslitning av fartygsmaterielen under neutralitetsvakten givetvis alltså fortgått, syntes kravet på ytterligare ersättning i här ifrågakarande avseende icke böra avvisas; och förklarade jag mig dela marinförvaltningens uppfattning, att medel härtill borde beräknas vid bestämmandet av anslaget till bestridande av kostnaderna för tryggheten av rikets neutralitet. Emellertid syntes det mig vara mest ändamålsenligt att icke vid dåvarande tidpunkt besluta, huru dessa medel lämpligen borde disponeras, emedan ett avgörande därom bäst skedde, sedan erforderliga rön från det pågående kriget inhämtats och den allmänna militärpolitiska situationen stadgat sig. Det torde fördenskull vara lämpligast att för det dåvarande endast avsätta ett belopp för ifrågakarande ändamål, att användas på sätt framdeles kunde av Kungl. Maj:t och riksdagen bestämmas, och syntes mig beloppet böra begränsas till 2,000,000 kronor.

På sätt det anförda utvisar, har ifrågakarande belopp visserligen avsatts med tanke närmast på att det skulle användas för nybyggnadsändamål. Emellertid synes den nuvarande situationen knappast giva anledning att vidbliva denna tankegång. Såsom framgår av marinförvaltningens i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln (sid. 104 och 105) återgivna skrivelse den 12 september 1918, torde nämligen någon byggnadsverksamhet icke under den närmaste framtiden kunna ifrågasättas, vartill kommer att det statsfinansiella läget påkallar vidtagandet av sådana dispositioner, som möjliggöra ett undvikande av att nya skattemedel måste upptagas för hithörande ändamål. Inför de möjligheter till en inskränkning i fartygsbyggandet, vilka kunna yppa sig i samband med det blivande fredsslutet, finner jag även tillrådligt förorda, att ifrågakarande belopp nu tages i anspråk för utförandet av översyns- och underhållsarbeten, vilka i samband med mobiliseringens upphörande anses böra verkställas å den under neutralitetsvakten använda fartygsmaterielen.

Jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att för täckande av kostnader, som stå i samband med den under neutralitetsvakten ökade förslitningen av flottans fartygsmateriel, må tagas

i anspråk det för framtida användning avsatta belopp 2,000,000 kronor, som ingår i det för bestridande av kostnader för tryggande av rikets neutralitet under år 1918 å tilläggsstat för samma år under femte huvudtiteln uppförda förslagsanslag, högst, 14,350,000 kronor.

Till vad departemenschefen sålunda hemställt tacktes Hans Maj:t Konungen, på tillstyrkan av statsrådets övriga ledamöter, lämna bifall; och skulle proposition till riksdagen avlätas av den lydelse, en vid detta protokoll fogad bilaga utvisar.

Ur protokollet:

Eric Baad-Heimer.